

Bagi József mk. ezredes:

A GRÚZ – OROSZ FEGYVERES KONFLIKTUS NÉHÁNY KATONAI TANULSÁGA – OROSZ SZEMSZÖGBŐL

A grúz-orosz konfliktus, az „őtnapos háború” katonai értékelése során az orosz szakértők egyértelműen kimondták: az orosz fegyveres erők csapatai minden dicsőretet megérdemelnek a feladat végrehajtása során tanúsított teljesítményért, de nem szabad figyelmen kívül hagyni a hadművelet során kiderült hiányosságokat. Összességében kijelenthető, hogy a konfliktus során egyértelműen világossá vált: az orosz fegyveres erők nem állnak készen a hasonló hadműveletek végrehajtására sem hadműveleti, harcászati vonatkozásban, sem a technikai felszereltség tekintetében.

Az orosz fegyveres erők szakértőinek megállapításai szerint a harctevékenység során az alábbi hiányosságokat lehetett tapasztalni:

- nincsenek összhaderőnemi parancsnokságok (a fejlett nyugati országok fegyveres erőiben már több mint 20 éve áttértek erre a vezetési struktúrára);
- nincs használható saját műholdas navigációs rendszer, ebből adódóan nem tudták bevetni a nagy pontosságú fegyvereket (a GLONASS-rendszert még nem voltak képesek használni navigálásra, a grúz fegyveres erők viszont rendelkeztek autonóm célkoordináta-meghatározó rendszerekkel);
- az elektronikai (rádióelektronikai és űr-) felderítési adatok késve érkeztek meg a vezetési szintekhez, vagyis a parancsnokok nem rendelkeztek időben adatokkal a grúz csapatmozgásokról;
- nem alkalmazták a rádióelektronikai harc eszközeit a grúz légvédelem megbénítására;
- gondot okozott a tengerészeti és szárazföldi térképek léptékének különbözősége;
- nem voltak a csapatok kötelékében, a harcokocszlopok sorában légirányítók, ami több mint 14 órán keresztül lehetővé tette a grúz tűzérés szabad tevékenységét, nem volt hatékony légi oltalmazás és támogatás;
- az 58. hadsereg nem vetett be deszantot, nem alkalmazott helikopteres aknatelepítést a grúz csapatok visszavonulásának megakadályozása érdekében.

Az 58. hadsereg harcokcsizó egységei elavult harckocsikkal vannak felszerelve (a harckocsik 60–75%-a T-62 és T-72 típusú). A korszerűsített T-72B (dinamikus védelem a „reaktív páncélnak” köszönhetően) és a T-72BM („Kontakt-5” rendszerrel megerősített páncélok) harckocsik sem képesek ellenállni az új kettős (tandem) kumulatív páncéltörő lövedékeknek, amelyekkel a grúz tűzérés rendelkezik. A 30 évvel ezelőtti konstrukciójú harckocsik ugyan nappal még „korszerűnek” mondhatók, de éjjel véggépp nem ütnek meg a kívánt szintet az infraberendezések elavultsága miatt. Ezek az éjjeli látó készülékek átmenetileg „megvakulnak” a lövések torkolattüze miatt, és mindössze néhány száz méterre látnak el. Bár az infrarefektorok megnövelhetik a látótávolságot, de ez felfedi a harckocsikat, és így könnyű célponttá válhatnak. A régi harckocsik nem rendelkeznek GPS-navigációval, TV-ka-

merakkal és „saját-idegen” azonosító rendszerrel.

A páncélozott szállító harcjárművek (BMP-1 és BMD-1) páncélzata túl vékony, irányzékaik és megfigyelő optikai eszközök elavultak, nem biztosítanak megfelelő célzási és megfigyelési képességet. A lövések, deszantosok és felderítők – az aknákkal és páncéltörő lövedékekkel szembeni védtelenség miatt – inkább utaznak a PSZH-k tetején. Az igazság az, hogy ezek a páncélozott harcjárművek inkább valók díszszemlére, mint harcra.

Az észak-kaukázusi csapatok csecsenföldi tapasztalatait – területek átfésülése a terroristák felszámolása érdekében – nem tudták hatékonyan alkalmazni a jól kiképzett és jól felszerelt grúz egységekkel szemben. Előfordult, hogy az átfésülést végző csapatok csapdába estek. A megfelelő navigáció és azonosító eszközök hiánya miatt megtörtént az is, hogy egymásra lőttek az orosz egységek. Az orosz fegyveres erők a hadműveletek kezdetén használták az amerikai GPS-rendszert, de két nap után Grúziában kifehéredtek a kijelzők, mert az Egyesült Államok tiltakozott a GPS jeleit. A tűzvezetést az 1960 és 1980 közötti években készült optikai eszközökkel kellett megoldani. A műveleti terület felderítő műholddal történő megfigyelése nem volt kivitelezhető a megfelelő vevők hiánya miatt.

A háború folyamán komoly gondokat okozott a fegyvereknek – lövések, harcokcsízók, tűzerek és felderítők – közötti együttműködés hiánya. A légi támogatás során hiányzott a nagy pontosságú fegyverek alkalmazása, mint például a radarok elleni X-28 és X-55-ös rakéták vagy a radarok elleni X-55 és X-58U típusú rakéták.

Nem alkalmazták a robotrepülőgépeket. Mindössze egy eszközt vetettek be, a „Pcselák” kódnevű robotrepülőgépet. Ezek a mechanikus „izeltábúak” körülbelül 140 kg-ot nyomnak, a hatótávolságuk pedig mintegy 60 km, az üzemidejük 2 órány. Az első és második csecsen háborúban sikeresen alkalmazták ezeket az eszközöket, de mára már a „Pcselák” ideje lejárt. Az orosz légierő négy repülőgépet veszített el. Ezt azzal magyarázzák, hogy a műholdas navigáció hiánya miatt a légierő nem volt képes beérkezni a grúz légvédelmet, valamint alábecsülték az új eszközökkel felszerelt és jól kiképzett légvédelmi csapatok képességét. A TU-22M3-as stratégiai bombázó harcászati felderítésre történő alkalmazása pedig teljes szakmai kudarcra utal. Ez az eset is bebizonyította, hogy az 1998-as miniszeri döntés – a csapatlégierő kvo-

nása a szárazföldi csapatoktól és átcsoportosítása a légierőhöz – teljesen hibás volt. A fejlett nyugati fegyveres erőkben minden hadtestnél mintegy 800 helikopter (ebből 350 harci), a hadosztályoknál pedig 100-150 db helikopter van a parancsnok közvetlen alárendeltségében.

Az „őtnapos háború” bebizonyította, hogy a csapatrepülőök átadása a légierőnek helytelen volt, mert így a légierő parancsnoka a szárazföldi csapatok kötelékében nem rendelkezik olyan szakemberekkel, akiket keresztül hatékonyan meg tudná tervezni a csapatok légi oltalmazását és támogatását. Ugyanerre az okra vezethető vissza, hogy az 58. hadsereg csapatainak hadművelete során a légierő deszantalakulatait nem alkalmazták. Tovább nehezítette a légvédelem és légi támogatás megszervezését az a tény is, hogy a csapatlégierő átalárendelése után egyszerűen eltűntek azok a parancsnokok, akik tapasztalattal bírtak volna a szárazföldi csapatok csapatszintű légi támogatásában.

Orosz értékelés szerint a fenti hiányosságok kiküszöbölése érdekében sürgősen szükség lenne az orosz fegyveres erők korszerűsítésére, amelyet pedig a tervek szerint 2015-ig kell megvalósítani. A politikai és katonai vezetések intézkedéseket kellene fogantatni a háború során kiderült problémák orvoslására. Az egyik ilyen intézkedés lehet, hogy az elnök elrendeli az információs (média-) csapatok létrehozását. E fegyverembe kellene integrálni az állami tömegtájékoztatás szervezeteit és eszközeit.

Bár a konfliktusnak az orosz médiában történő kommunikálása igen részletes és gyakori volt, de érzékelhető volt a média és a fegyveres erők együttműködésének hiánya. A felső katonai vezetés közleményekben és sajtótájékoztatók során tájékoztatta a közvéleményt a konkrét eseményekről. Hiányoztak viszont a harctevékenység alatt a helyszíni riportok, sőt nem egy alkalommal jelezte a média, hogy bizonyos „hadműveleti” területekre nem engedik őket.

Érdekeseen alakult a fegyveres konfliktus ki-robbanási körülményeinek a tudósítása is. Az orosz média egyértelműen azt közölte, hogy a grúz fél kezdte a fegyveres konfliktust. Kiemelték azt, hogy a grúz fegyveres erők alakulatai sorozatvetőkkel támadták éjszaka az alvó délosztét fővárost. Katonai szakértők azt is elmondták, hogy a sorozatvetők (BM-21) kimondottan területcél megsemmisítésére alkalmasak. Tehát, még ha valaki ezeket az eszközöket kimondottan katonai célok ellen akarná is bevetni, azt csak a terepen lehetné meg sikeresen, ahol fizikailag jól elkülöníthetőek a katonai és polgári objektumok, nem pedig egy városban.

A későbbiek során a média már azt is mutatta, hogy a nyugati tájékoztatás hogyan találja az eseményeket. Felháborodva kommentálták azt a tényt, hogy a Nyugat Oroszországot vádolja a fegyveres konfliktus kirobbanásával.

A konfliktust elemző kommentárok hangsúlyozzák: a fegyveres erők szervezeti átalakítása során vissza kell adni a csapatrepülő és légvédelmi alakulatokat a szárazföldi csapatok alárendeltségébe. Vissza kell állítani a csapatrepülő és légvédelmi parancsnokságokat a szárazföldi főparancsnokságon, a katonai körzetek parancsnokságain és a seregtesteknél. A csapatrepülő és légvédelmi parancsnokságok visszaállítása lehetővé tenné a szárazföldi csapatok légvédelmének és légi támogatásának a megtervezését és az eszközök megfelelő fejlesztését, ugyanakkor mintegy 30 százalékkal csökkentené a légi-erő parancsnokságának leterheltségét, amelynek révén növelné a seregtestek hadműveleti támogatásának hatékonyságát.

Már a hadműveleteket megelőzően világossá vált, hogy a grúz fegyveres erők rendelkeznek robotrepülőgépekkel és jól kiképzett kezelői állománnyal. Ezzel szemben az orosz fegyveres erők vezetése 2006-ban úgy döntött, hogy 2012-ig nem vásárolnak csapásmérő robotrepülőgépeket. Tették ezt annak ellenére, hogy a nagy hagyományokkal rendelkező gyárak („Jakovlev”, „Szuhoj”) legyártottak prototípusokat és fel is ajánlották a védelmi minisztériumnak. A döntés következtében az orosz robotrepülőgépipar behozhatatlan hátrányba került az amerikai és izraeli cégekkel szemben, még az indiai és pakisztáni fejlesztésekhez képest is közel egy évtizedre maradt le. A világ hadiparában nagy fejlesztések vannak folyamatban a robotrepülőgépek újabb generációjának megépítése érdekében.

Minél előbb biztosítani kell a fegyveres erők számára a Globális Műholdas Navigációs Rendszer (GLONASS) elérhetőségét. Ehhez azonban először megfelelő mennyiségű (24 db) műholdat kell az űrbe juttatni. Jelenleg 13 üzemképes navigációs műholdja van a GLONASS-rendszernek. Egy meghatározott földi cél pontos koordinátáinak megállapításához négy, 24 órára elérhetőséggel bíró műholdra van szükség. A GLONASS űrbeli objektumain kívül szükség van állandó telepítésű és hordozható vevőberendezések rendszeresítésére. Az orosz hadipar már legyártotta az első ilyen vevőberendezéseket, amelyek egyaránt képesek feloldozni a GLONASS és a GPS jeleit.

A robotrepülőgépek elleni védelem megteremtése érdekében szükséges új rádiókommunikációs állomások kifejlesztése, amelyek képesek felfedezni a robotrepülőgépeket és más kis méretű, alacsonyan szálló légi járműveket. Ugyanis az orosz fegyveres erőkben jelenleg rendszeresített radarok nem képesek megbirkózni ezzel a feladattal.

A légi-erő és a szárazföldi csapatok hatékony együttműködésének biztosítása érdekében szükségessé vált egy olyan „saját-idegen” azonosító rendszer kidolgozása, amely egyaránt alkalmazható a régi és új fegyverek és más haditechnikai eszközök esetében. Ezenkívül olyan levehető, vizuális azonosító készleteket kell kifejleszteni, amelyek segítségével megkülönböztethetőek a saját csapatok harckocsijai, PSZH-i és tehergépjárművei. Erre a hasonló (szovjet gyártmányú) haditechnikai eszközök miatt van szükség.

A digitális rendszerekre való áttérés során ki kell fejleszteni a hadműveleti-harcászati tűzvezető központokat.

A raj-, szakasz- és századkiképzés során újra be kell vezetni azoknak a harcelfeladatoknak az oktatását, amelyeket bekerítés esetén szükséges alkalmazni. A gápesítettőlövész- és deszantszázadok

kiképzési tervébe be kell vezetni a bekerített alakulatok kiszabadításának témáját és gyakorlati végrehajtását. A tengerparti közös hadműveletek során meg kell oldani a szárazföldi és a tengeri térképek léptékeinek szinkronizálását.

Az „ötnapos háború” tapasztalatait fel kell használni az új struktúrájú egységek, alegységek kialakítására, valamint létre kell hozni a hadműveleti és harcászati (fegyvernemek feletti) összhaderőnemi parancsnokságokat. Meg kell határozni az olyan új haditechnikai eszközök mutatóit, amelyek sikeresen képesek megoldani a modern, nem hagyományos háborúban előforduló harcelfadatokat.

A fenti értékelésből kiderült hiányosságok jól mutatják, hogy jelentős változtatásokra van szükség a harcelfeladatokban és a haditechnikai korszerűsítésben. Ugyanakkor az értékelés tükrözi azt is, hogy nemcsak a teljes globális hadviselésben gondolkodnak az orosz stratégák, de még mindig nem voltak képesek megszabadulni a második világháborúban kialakult sémaiktól sem. Ez bizonyos okokból érthető. Azonban az „orosz föld” megvédéséhez nem okvetlenül szükségesek a nagyon szigorú vázra felépített, állandó összetételű (csapat)csoporthoz tartozások, azaz a katonai körzetek, kvázi frontok.

Ugyanakkor a stratégiai struktúra átalakítási elgondolásai jól tükrözik, hogy az orosz stratégák tudatában vannak a szerkezetváltás szükségességének. Az elkövetkezendő néhány évben bizonyosra vehető az orosz hadászati struktúra megváltozása.

A mintegy kétdandányi, megerősített grúz csoportosítás ellen bevetett „fél hadseregnyi” orosz túlereagálás azzal is magyarázható, hogy az orosz parancsnokok még mindig nagy léptékekben gondolkodnak. Nem képesek a rendelkezésre álló gyorsreagálású egységeket önálló feladatra, önálló irányba bevetni, hanem beindítják az egész seregtest (58. hadsereg) háborús mozgását. Talán ezzel is magyarázható a területi túlteljesítés, hiszen ez a hatalmas háborús gépezet nehezen áll le, ha egyszer beindult. Katonai szemszögből viszont magyarázható az ilyen mértékű ellencsapás, mert így lehet megakadályozni az ellenség tűzértségét abban, hogy újból elérje a dél-északi fővárost (a BM-21 lőtávolsága mintegy 21 km.).

Igaz azonban az is, hogy az orosz fegyveres erők állapotáról, helyzetéről a felelős katonai vezetők jelentősen fényesebb képet igyekeznek festeni a tömegtájékoztatók segítségével. A más csataműveletre érkező információk és a szakértők tapasztalatai is azt bizonyítják, hogy számos probléma létezik a haderő minden szintjén, amelyek igencsak negatív hatással vannak a hadrafoghatóságra, a napi harcalképzési feladatok ellátására. ■

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Anatolij Ciganyok (kandidátus, az Orosz Hadtudományi Akadémia Tagja, a Katonai Előrejelzések Központjának igazgatója): Az ötnapos kaukázusi háború tanulságai

<http://www.tsiganok.ru/publications/smi/doc/421/>

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői 2006 (a Védelmi Minisztérium kiadványa) www.cast.ru, www.mil.ru, www.vpk.ru

E SZÁMUNK SZERZŐI

Dr. Ács Tibor ny. ezredes,
hadtörténész, az MTA doktora

Török Péter alezredes,
MH ÖHP Kiképzési Főnökség, gyakorlat-tervező főtitár

Lakatos Attila őrnagy,
MH ÖHP Parancsnoki Iroda, kommunikációs főtitár

Bali Zoltán ezredes,
MH Nemzeti Összekötő Képviselő, Norfolk, képviselővezető

Gáspár Tamás alezredes,
MH Nemzeti Összekötő Képviselő, Norfolk, képviselővezető-helyettes

Szabados János mk. alezredes,
Katonai Képviselő Hivatala, Brüsszel, kiemelt szárazföldi főtitár

Vilner Péter mk. ezredes,
HM Tervezési és Koordinációs Főosztály, Humánstratégiai Osztály, osztályvezető

Jobbágy Zoltán alezredes,
HM Tervezési és Koordinációs Főosztály, Humánstratégiai Osztály, kiemelt főtitár

Ujházy László,
a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem oktatója

Dr. Földesi Ferenc ny. alezredes

Király István alezredes,
MH ÖHP Kiképzési Főnökség, kiemelt főtitár

Bagi József mk. ezredes,
a ZMNE doktorandusza

Dr. Bertalan György ny. alezredes,
szerkesztő, újságíró

Minden kedves olvasónknak és szerzőnknek szeretetteljes karácsonyt és sikeres új esztendőt kívánunk!

Honvédségi Szemle szerkesztőbizottsága és szerkesztősége